

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

THE ARABIC PORTION OF THE CAIRO GENIZAH AT CAMBRIDGE.

(*Fourteenth Article.*)

XXXII.

SA'ADYĀH'S COMMENTARY ON LEVITICUS.

SIX leaves, 21 × 18 cm. Orient. squ. char. 23 lines on page.

The evidence in favour of Sa'adyāh's authorship of the work of which this fragment forms a part is to be found in the following facts. The translation of the verses Lev. xi. 11-28 (fol. 3 verso and 6 recto and verso) is identical with his recognized version of the Pentateuch. The same is the case with a quotation from Isaiah (v. 17), the explanation of which tallies with that existing in print. Not less characteristic of Sa'adyāh is the polemical, and obviously anti-Qaraite tone of the fragment. There is, however, a difference between the discussion in this fragment and that on Exodus. Whilst in the latter the Qaraite opponents are always spoken of in the plural, in the present one it is a single individual ("that man") who is criticized. He is quite unmistakably indicated in the phrase: "This man in his striving for innovation" (fol. 5 verso). A few lines later on Sa'adyāh quotes his opponent's view that fowls and "winged creeping things" form one category, and in order to avoid misunderstanding he gives the quotation in the Aramaic original חד מינא הוא. We are, therefore, justified

in assuming that this opponent is no other than Anān himself¹.

It is known that Sa'adyāh initiated his anti-Qaraite writings with a treatise styled "Refutation of Anān²." It might appear that our fragment forms part of this work rather than of the commentary on Leviticus, but this cannot be for various reasons. The references to earlier writings, notably the translation of the Pentateuch contained in the fragment, are sufficient to show that the two works are not identical. It is, therefore, clear that Sa'adyāh, on the occasion of the exposition of the passages in question, repeated, and perhaps enlarged, his former arguments against Anān. The fragment probably gives a fair idea of the form and contents of the "Refutation of Anān."

This fragment, as well as the previous one, give the reader a clear notion of the method observed by Sa'adyāh in his commentary on the Pentateuch. He takes a group of verses dealing with one subject, and discusses the whole matter in a coherent treatise. If there is occasion for polemics he first gives the Rabbanite view, and then refutes that of his opponents. The group Lev. xi. 24-28 is particularly illustrative of his method. To judge from the two specimens which have now come to light, the whole commentary must have been a work of considerable bulk, and it is ever to be regretted that so little of it escaped destruction.

Sa'adyāh's attack upon Anān is distinctly reflected in the works of subsequent Qaraite writers. Unfortunately I am not in a position to ascertain what criticism Jefeth offers to Sa'adyāh's remarks owing to a large gap in the MS. of the British Museum available for the purpose (Or. 2472).

¹ On the Aramaic language in Anān's writings see Neubauer, *Aus der Petersburger Bibliothek*, p. 5, and Harkavy, *Studien u. Mittheilungen*, vol. VIII.

² כהנא ארד על עין.

Several interesting parallels are to be found in Qirqisānī's *Kitāb Al Anwār*¹, but I will only reproduce one passage, in which Anān's view is upheld without that of Sa'adyāh's being mentioned². "The Exilarch (Anān)," he says, "deduces a proof that fish caught by Gentiles are prohibited, from Num. xi. 22, which applies in a like manner to cattle and fish. Just as the term יִשְׁחַט implies that the slaughtering of sheep and cattle must be performed by a coreligionist, the word יֵאָסֵף teaches that the 'gathering in' of fish should be done by Jews. And Daniel (Al Qūmisi) argues in a like manner, on the strength of Gen. ix. 4, concerning the prohibition of eating live fish or such (caught) dead." Sa'adyāh finds two flaws in the opinion of Anān, mentioned above, which he endeavours to expose at some length³.

A direct bearing on a passage in the fragment is found in the work of another Qaraite commentator whose name has not yet been identified⁴. "That man" (Sa'adyāh),

¹ See Poznański in *Steinschneider-Jubelschrift*, pp. 195 sqq.

² Brit. Mus. Or. 2578, fol. 61 recto (and 123 recto): **وقد استدلل راس الجالوت على تحريم اكل السمك من يدى المخالفين بقول الكتاب الحزان وبقر**
يشحش لدهم ثم قال ام ات كل دغي ديم قال فسوى بينهما فى هذا المعنى الذى
هو يشحش ويأكل وكما ان قوله فى الغنم والبقر يشحش لا يجوز الا شحيش الا من
اهل الدين كذلك قوله فى السمك يأكل لا يجوز الا من اهل الدين وقد استدلل
دانيال على ذلك وعلى تحريم السمك الحى والميت جميعا بقوله אך بشر بنفسو
دמו لا تأكلو.

³ Fol. 2 verso sq.

⁴ Brit. Mus. Or. 2495, fol. 19 recto: **ואעלם אן הויה אלקל ועם אן אלנבי מעשה :**
אלאמה עלאמאת אלמיד אלשאחר והן אלדי זכרהא אלרבאניון וקר נצא פי כחיר מן אלמואצע
אן אלקול אלדי ידעי אנה נקל ען אלנבי ימכן אן יכון לשפ מחפוש ענה יוריה סלף ען סלף
בלפשה בגיר ויארדה ולא נקצאן וקלנא אן לים ביד אלנבי ולא ביד בעצה א (?) קול תרייה ען
אלנבי עלם צרורה אן אלנבי קאלה כמה נעלם קולה וידבר ה' אנה קאלה מע אן אלחכמים
קאלו פי תורת כהנים אנהם אסתדרגו הויה אלעלאמאת ולם ידע אנהם נקלוה ולך קוליהם תלמוד
לומר למינהו למינה (so) רבה הא באיניה זה צד הריני למד מן המעשה וקאלו מה תורין ובני

he says, "imagines that Moses pointed out to the people the distinguishing marks of clean birds, which are those mentioned by the Rabbanites. He writes on many occasions that the opinion which he asserts was handed down on behalf of Moses from oral communication, and communicated from generation to generation in exactly the same words, without adding to or detracting anything from the same. We say that it was not in the power of Moses or any one else [to arrange] that words handed down on his behalf should be exactly the same as he used, as e.g. the words *God spake* are known to have been spoken by him. The sages teach in *Tōrath Kōhanim* (Sifrā, a. l.) that they elicited these distinguishing marks [of clean birds from . . .]¹, but they did not . . . they handed them down. The word למיניהו, they say, formed the basis of this deduction. 'Pigeons or young doves' stand as prototypes of birds of similar constitution and habits. This (the author rejoins) is not tradition, nor can it be. As the Tōrāh does not mention the basis there can be no deduction from it². If we were to examine and refute all that they teach [on this matter] the discussion would become unduly prolonged."

יונה מיוחדין שיש להן אצבע יתירה ויש להן זקף (so) וקרקבן נקלף ואינן דורסין ואוכלין כל כשיוצא בהן מותר (so) פאסחורגו איצא מן אלתורים אלעלאמאת ודל עלי אן לים חו נקל וכיף יצח ולך ואללה לם יזכר זה אצל פינקל פרעה ולו אכזנא גמלה מא קר זכרה אצח אנא נזכרה וטר עליה לשאל ואלגרץ אלחנכית On the alleged author see Poznański in *J. Q. R.*, XVIII, 227.

¹ See Sa'adyāh's remarks on this point, fol. 3 recto.

² Pigeons or other clean birds are not mentioned in the chapter dealing with the question.

T-S. 10. Ca. 1.

1 recto.

.. גם בל אגמעת אלאמה עלי דלך פקד ו... קו דוק? לקול אללה תעלי ואת נבלתם תשקצו
 מעני סוי מעני חטר אלאכל ונוגב אלחננים פפסר אלרסול פי דלך לא יעשה בהם סחורה
 פכאן היא מעני תשקצו ודלך אן לפטה שיקון איצא ליסת מנטקיה מערופה
 בנפסהא ואנמא הי לפטה נעלתהא אלשריעה פלדאך למא קאל פי אלפסוק אלאול שקן
 הם לכם אחתנא אן ישרח לנא מא מראדה בדאך פעאד עליה וקאל ושקן יהיו
 לכם יעני אן מראדי בקולי ושקן יהיו לכם הו אן לא תאכלו מן לחומהא חתי יעלם
 מא מענאה ודלך איצא למא קאל ואת נבלתם תשקצו לם יכן מן אלתפסיר מא קצד
 בה והו מא תצמן אלכבר (והו מא תצמן אלכבר) חטר אלאתנאר מנהא ולהיא אלסבב
 אעאד האניה פקאל כל אשר אין לו סנפיר וג' ליחטר אלחכבב באלסמך טמא
 אלמציד אלדי לים במית אד כאן אלפסוק אלאול אנמא קאל פיה ואת נבלתם תשקצו
 וכאן אלמשהור ענדנא אן נבלה הי אלמיתיה פעאד אלי גמיע לעמד אלחראם
 פחטר אלחכבב בה והי ה' אשיא חטר עלינא אלחנארה פיה... לזלאלתהא
 וד' לרנאתהא פאלאול מן אלד' אלאואיל אלאקדאם קאל אלאבא אין .....
 ושרח דלך אלמאל אלדי יקדם ללה מן דהב וורק אמא למרמר (?) י .....
 וישמחו כל השרים וכל העם ויביאו וישליכו לארון עד לבלה וקאל ובראותם
 כי רב הכסף וג' או למא אישבה דלך כל כסף אשר יעלה על לב איש פמא
 יחל למן יחולי דלך אן יתגר בה ועלי אנה יעמי רבחה ללקדש ולא יתבחר
 מנה בשי חראם עליה דלך ואלעלה פיה לאנה מאל אללה ואללה קד תעאלי
 עלוא כבירא ען אלחאנה אלי אלחכבב ואלאתסאע אד הו מלך אלסמואת ואלאר[ץ]
 וקאל לי הכסף ולי הזהב וג' ואלתאני אלמאל אלמוצוע ללצדקה הדיא סע?
 מתוליה אלחערין בה ללמכבב ואלרבה ועלי אנהם ינעלון מא רבחוה
 ללמסאכין מופרא חראם עליהם דלך ואלעלה פיה לאן משגלה לא יאמן
 כמא ישגל אן יערץ לה מן יחתנה לאהלה פיכון קד קטעה ענהם פי

I verso.

אלחאנה פאן כאן אלמחחאנן סביא פקד תרכה פצל יום או סאעה פי יד אלסאבי אלי אן יביע
וטלמה בדלך ואן כאן נאיעא פקד תרכה בנועה ואן כאן עאריא פבעריה והו פי היא
כלה זאלם לה ואלז אלבכור ואלמעשר אלדין יקע פיהמא עיב פלא יגוז דבחהמא פי
אלקדם בל יוכלאן פי סאיר אלמחאל כק בשעריך תאכלנו וג' ואצחאבהמא אכלוחמא
בעד אפת[ב]אך אלבכור מן אלכהן פלא יחל להם אן יתגרו בהמא ולא תקצב פי
אלסוק ולא תוזן בארטאל: ואלף ת[מ]אר אלסננה אלסאבעה אלתי אטלק אללה לנא
אלאכל מנהא במקדאר קותנא כמא סאשרת פי קצה והיתח שבת הארץ לכם
לאכלה וג' פמא אכזה כל אנסאן ליתקצת בה מן תמרהא פחראם עליה ביעה
לאנהא אנמא אטלקת לאכלה פקט: ואלארבעה אלזכר הי נבלות וטרפות
שקצים ורמשים אטלק אללה ביע נבלה וטרפה ולם יטלק אלתגארה בהא
לאנה אנמא קאל לא תאכלו כל נבלה או מכור יריר בהוא אני אנמא אטלקת
ל[ך] אן תביע תלך אלתי כאן קצדך אכלהא גיר אנהא חרמת לעארץ ערץ . .
[ומא אט]לק לך אן תשחריהא ללתגארה מתעמדא ואמא שקצים פהו אלסמך
[אלטמא] כמא שרחנא פי ואת נבלתם תשקצו ואמא רמשים פהו סאיר
אלדביב אלחראם כק ולא תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על
הארץ ולקד אכטא בעץ אלמחדתין פי מא זעם אן נבלת דגים מחטור
מלאמסתהא לקולה פיהא ואת נבלתם תשקצו תם מא כפאה דלך חתי
אקאם עליהא נבלת עוף פקאל כמא אן דג אלמכתוב^{נבלת} פיהא שיקוין חראם אלדנז
בהא פכדאך אלטאיר אלמכתוב פיה שיקוין חראם אלדנז בה ועלי אן שיקוין
אלטאיר אנמא הו מכתוב פי אלאכילה או קאל ואת אלה תשקצו מן העוף לא
יאכלו שקץ הם ואלונה פי ביאן אלכסר אליה פי היא אולא אן יקאל לה כיף
חכמת עלי לפטה שיקוין אלתי פי אלדג אנהא חטור אלמלאמסה דון אן תכון
אכף מן דלך או אשד פאמא אכף פהו אן יכון חטור אלתגארה כמא קלנא

2 recto.

ואמא אהקל פהו אן יכון מן מסהא יטמא ויכבס בגדיו פאן הו קאל לאני למ אר פי גירהא
 מן אלאשיא אלמכתובה מא מחטור תנארתה קיל לה וכדאך למ נרי פי אלאשיא אלמכתובה
 שיא חטר עלינא למסה ולם ילומנא מנה רחיצה פהדא כלאם לא מרד לה פיה ולא
 פרק ענדה הם יעאד אליה בתסלים מא אראדה מן אן נבלת דג מחטור לדנו בהא
 ויקאל להא כיף אקסת עליהא אלטאיר פאנה יקול לאנתמאעהמא פי לפטה שיקוי
 פיקאל לה חנייד פאן שמנה שרצים איצא אנמא חרם אכלהם בלפטה שיקוי כק
 ולא תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ וקד גמע הדה
 אלה וסאיר אלשרצים אלצנאר מתל אלדוד ואלבראגית אסם שיקוי פקד ונב עלי
 קיאם היא אלרגל אן תכון אלנמל ואלבראגית תנגס במנע ובמשא כמא תנגס א
 שרצים למא שמל גמיעהא אסם שיקוי נעם וילומה אן ינעל נבלת חיה
 ינגס מתל נבלת בהמה לאנתמאעהמא פי אסם טמא ואן יכון טבול יום ינגס] [ס
 מתל אלזב לאנתמאעהמא פי לפטה טמא לאנה לא פרק ענד אלנטר בין מק[איסה]
 שיקוי בשיקוי ובין מקאיסה טמאה בטמאה פאן הו אנעם במא נל... רץ (?)
 פקד טרד עלתה ותרך אלנץ ואלאגמאע ונקץ מא געלה אבואבא ואן הו... דון
 פקד נקץ עלתה פנרי היא אלרגל קצד אלי אן יברהן אן נבלת עוף לא תטמא
 פאל בה אמרה אלי אן לומה אן אלבק ואלבראגית יטמון וכדאך יתבין עליה נקץ
 מא קאלה אן אלסמך אלמאית חראם אכלה לאן אלכתאב סמאה נבלה פלעמרי לו
 כאן אלמסמי נבלה הו אלסמך אלטאהר לקד כאן היא ממא יחטר אכלה מע תסלימנא
 אן קול אללה לא תאכלו כל נבלה עאם לכן אלמסמי נבלה הו אלסמך אלנגס לקולה אול
 אלפסוק ושקן יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו פהדא ידל עלי
 אן אלסמך אלנגס אלמאית חראמ(א) כמא הו חראם מצידיא פאלאקרב הו אן נקול
 מן גיר קטע אן אלסמך אלטאהר לו כאן חראמא פי חאל מוחה לכנא אגניא ען אן
 יחרם עלינא אלסמך אלנגס אדא כאן מיתא אלא אנה למא חרם אלנגס מיתא כאן
 היא ידל עלי אן אלסמך אלטאהר אדא מאת לים בחראם והדא אקרב אלי טריק אלקיאם

2 verso.

פמא קולך פי מן יַעַל חַנָּה אֶלְחָלָל פי מוֹצֵעַ אֶלְחָרָאם וְהוּ לֹא יִשְׁעַר וּלְכַנָּא נְקוּל
 אֵן אֶלְסִמְךְ אֶלְק(א)־פִּי חֲלָל לֹא מִן הָיָא אֶלְאִסְתַּדְלָל לְכֵן מִמָּא נָאֵבָה אֶלְנֶקֶל וְזַעַם
 הָיָא אֶלְרִנָּל אִיצָא אֵן אֶלְסִמְךְ לֹא יַחַל אֲכַלָּה אוּ יַצִּידָה מוֹמֵן וְהָיָא קוּל אֲכַטָּא פִּיה
 כְּטָא בַּעַד כְּטָא אֶלְכְּטָא אֶלְאוּל אַנְה אוֹנֵב עֲלֵי אֶלְסִמְךְ אִסִּיפָה מִן קוּל אֶלְרְסוּל אִם אַת
 כֹּל דְּנִי הִים יֹאסֵף לָהֶם וּמַצָּא לָהֶם תָּם אֶלְכְּטָא אֶלְבֵּי אַנְה אֶקָּאסָה עֲלֵי אֶלְבְּהִימָה פִּקָּאֵל
 כְּמָא אֵן אֶלְכָּאפֶר חֲרָאֵם אֵן יוֹכֵל מִן דְּבִיחְתָּה כְּדָאךְ חֲרָאֵם אֵן יוֹכֵל מִן צִידָה לֹאֵן
 אֶלְשְׁהִיטָה וְאֶלְאִסִּיפָה קֹד תְּסֹאוֹת פִּי נִסְבָּה לָהֶם לָהֶם פֶּאֶלְמִקְדָּם פִּי אֶלְבִּיאֵן עֲלֵי כְּטָאִיה
 הוּ אֵן נְקוּל אַנָּא וְאֵן כְּנָא נַחֲרֵם דְּבִיחָה אֶלְכָּאפֶר פִּלִּים מִן וְנָה אֶלְדִּלִּיל אֶלְדִּי אַחְצָרָה
 לֹאֵן דִּלִּילָה אֶקֶרֶב אֵלִי אֵן יִטְלָקְהָא מִנָּה אֵלִי אֵן יַחְטְרָהָא וְדִלְךְ אַנְה מִן אֶלְמַעְלוּם אִדָּא
 קִיל עֵן קוּם יַפְעַל הָיָא אֶלְשִׁי לָהֶם אֶלְלָן קוּוֹ הָיָא אֶלְכְּלָאֵם אֶלְלָן גִּירָהֵם הוּ אֶלְדִּי פַּעֲלָה
 לָהֶם דִּין אֵן יִשְׁכְּהֶם אֶלְקָאִיל פִּי אֶלְפַּעַל פִּיקוּל יַפְעִלוּ הֵם לֹאֵנְפִסְהֶם מִתֵּל קוּלָּה וְעִשּׁוּ
 לָהֶם צִיצִית וְאִיצָא וִיקַח דְּרִיד אֶת הַחֲנִית וְאֶת צַפְחַת הַמִּים מִרְאֲשֵׁתִי שְׂאוּל
 וְיִלְכוּ לָהֶם וּמַעַ קוּלָּה אִיצָא דִּלְךְ לִים בֹּאֶלְצִרּוּרָה נַעֲלֵם אַנְהֶם הֵם אֶלְפֶּאֶעֱלוּן
 לֹאֵנְפִסְהֶם בֹּל יִנָּח אֵן יִכּוֹן מַעֲנֵי קוּל אֶלְקָאִיל יַפְעִלוּן לֹאֵנְפִסְהֶם אֵן יַחְצִרוּ מִן יַפְעֲלָה
 לָהֶם גִּירָהֵם וְהָיָא גִּיר מִמְּנוּעַ פְּכִיף אִדָּא קָאֵל יַפְעַל לָהֶם וְלֵם יִנְסֵב אֵלֵיהֶם אֶלְבְּתָּהּ
 הוּ אַבְעַד מִן אֵן יִכּוֹנוּ הֵם אֶלְפֶּאֶעֱלוּן אֶלְבְּתָּהּ פְּכִיף יַצִּיר דִּלִּילָא עֲלֵי אֵן לִים אֶלְפֶּאֶעֱל
 אֶלָּא הֵם וְקֹד נַעֲלֵם אֵן אֶלְלָה קֹד קָאֵל לָהֶם פִּי אֶלְכְּהִנִּים וְעִשָּׂה לָהֶם מְכַנְסֵי בֹד וְלֵם
 יִרְדּוּ אֵן יַפְעִלוּהָא הֵם בֹּל גִּירָהֵם יַעֲמִלְהָא לָהֶם וְקָאֵל פִּי אֶלְלוּים וְאֶת כֹּל אֲשֶׁר
 יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעַבְדוּ וְלֵם יִרִיד אֵן הֵם אֶלְדִּין יַפְעִלוּן בֹּל אֶלְכְּהִנִּים יַעֲלִחוּן דִּלְךְ
 לָהֶם פִּלּוּ בְּקִית אֶלְאִמָּה בֹּלָא דִּלִּיל עֲלֵי תַּחְרִים דְּבִיחָה אֶלְכָּאפֶר אֶלָּא דִּלִּיל הָיָא
 אֶלְרִנָּל לְכָאֵן הוּ אֶלְאֶקֶרֶב אֵלִי תַּחֲלִילָהָא אִדָּא קָאֵל יִשְׁחַט לָהֶם וּלְכַנָּא נַחֵן אַנְמָא
 נִרְנַע פִּי הָיָא אֵלִי אֶלְנֶקֶל אֶלְצָאֲדֶק פַּעַנְדִּי הָיָא אֶלְבִּיאֵן וְסָקוּט לְפִטָּה לָהֶם מִן
 אִינָאֵב תַּחְרִים שְׁחִיטַת נְכִרֵי יִסְקַט לָהֶם אֶלְתִּי מַעַ אֶלְסִמְךְ מִן אֵן תּוֹנֵב תַּחְרִים
 אִסִּיפַת גּוֹי תָּם לִיסְלִמְנָא אֵלֵיהּ אֵן קוּל אֶלְנָבִי יִשְׁחַט לָהֶם יֹאסֵף לָהֶם יַקְתְּצִי אֵן

3 recto.

יכונו הם אלפאעלין לס יך הדיא יונג חטרא ולא תחרימא לאן הדיא אלפסוק לים הו
 אמר ולא נהי ואנמא הו אסתפהאם אלנבי מן רבה כִּךְ הצאן ובקר ישחט להם וג'
 ומן געל אלמסלה ואלאסתפהאם פי מוצע אלאמר ואלנהי אכטא טאהר אלמתעארף
 בין אלנאם ודלך אן כל כלאם לא יכלו מן אחד ה' מעאני אטא מסלה ואסתפהאם
 כקולך מן אין ג'ית או ג'ואב יכבר כקולך כאן כדי וכדי או אמר ונהי כקולך אפעל
 כדי ולא תפעל כדי או תשפע כקולך אעטני והב לי או נרא כקולך יא פלאן
 פלמא כאן אלואצח אן כל ואחד מן הדיא אלה' אקסאם הו גיר אלאכר וחכמה גיר
 חכמה אתצח גהל מן געל אלכבר פי מוצע אלאמר ותבין מנה אנה לא יעלם חרוד
 אלבלאם תם אָא לו נשא אן נסלם אליה אן יגעל אלכבר אמרא מע פסאדה לכאן לנא
 אן נקול בעד דלך אן קול אלכתאב יאסף אנמא הו עלי אלעאדה וליס הו שרט
 ודלך אן צאן ובקר אנמא יחתאנן פיה אלי שחיטה לאנה מן עאדתה אן יכון
 מונודא פימא בין אלנאם ואלסמך פליס מן עאדתה אן יכון מונודא פלדלך ק[יל]
 פיה אסיפה לאנה בהא מא יונג ותכון עבארתנא הדיא נטיר קולה פי אלוחש
 אשר יצור ציד חיה או עוף אלדי לים הו שרט בל לו אשתרא אלאנסן וחשא או [טירא]
 או והבא לה ללזמה תנטיה דמאהמא ולכן אלכתאב אנמא קאל אשר יצור עלי
 טריק אלעאדה [ל]אן אצל אמתלאך אלטאיר ואלוחש אנמא הו באלציד אד כאנא
 לים יסכנאן מע אלנאם פיכון קולה איצא יאסף להם עלי גהה' אלעאדה
 וסבילהא הם בעד דלך לו שינא מתאבעתה עלי אן יאסף הו שרט ואנה
 מקאם עלי שחיטת בחמה כמא קאל ללָגְתָה אלמעארצאא אלי תרך אלמסאואה
 בינהמא והו אנה קאיִס אלאסיפה באלשחיטה לומה אן תכון אלאסיפה בַּעֲלָהּ¹
 כמא אן אלשחיטה באלה' ואן תכון אלאסיפה מן עצו בעינה כמא אן אלשחיטה
 מן עצו בעינה ואן יכון ללאסיפה גהאא כחירה' מנהא חלאל ומנהא חראם
 כמא אן ללשחיטה גהאא כצירה' מנהא חלאל ומנהא חראם פאמא אן ילתום
 בהדיא אלאמור כלהא או יעוד עלי עלתה בנקץ: ויתלו הדיא אלפרץ

¹ MS. בַּעֲלָה.

3 verso.

פּרִיץ אַלְטאיר חֲלָאָה וְחֲרָאָה קָאָל לָאֵלָה וְאֵת אֵלָה וְהוּא מָא יִגְבַּ אֵן תִּרְגְּסוּה מִן
 אַלְטאיר לֹא יוּכְלוּ לֵאנְהֵם אֲנָאָם אֲלֵנְסֵר וְאֲלַעְקָאָב וְאֲלֵאֲנָקָא : וְאֵת הָרָאָה וְאֲלַחְדָּא וְאֲלַעְדָּא
 וְצִנּוּפָהָ : אֵת וְנִמְיַע אֲלִגְרָאָבִיב וְאֲצִנָּאָפָהָ : וְאֵת וְאֲלַעְנָאָם וְאֲלַכְמָאָף וְאֲלַסָּאָף
 וְאֲלַנְעִין וְאֲצִנָּאָפָהָ : וְאֵת וְאֲלָבוּם וְאֲלִזְמָנ וְאֲלַבְאָשֶׁק : וְאֵת וְאֲלִשְׁאָהִין וְאֲלַקֹּק וְאֲלִרְכָּם :
 וְאֵת וְאֲלַצְקֵר וְאֲלַבְבָּנָה וְאֲצִנָּאָפָהָ וְאֲלַחְדָּהָר וְאֲלַכְפָּאָשׁ : וְכָל וְנִמְיַע דְּבִיב אַלְטאיר
 אֲלַסְאֲלֵךְ עָלֵי דִּי אֲרָגֵל פְּהוּ רִגְסֵם לָבָם : אֵת אֲמָא הוּא וְכִלּוּה מִן נִמְיַע דְּבִיב אַלְטאיר
 אֲלַסְאֲלֵךְ עָלֵי דִּי מָא לֵה כְּרָאֵעִין פּוֹק אֲרָגֵלָה יִתְבּ בְּהִמָּא עָלֵי אֲלֵאָרִץ : אֵת הוּא מָא
 תִּאֲכִלוּה מִנְהֵם אֲלִגְרָאָד וְצִנּוּפָה וְאֲלַרְבָּא וְצִנּוּפָה וְאֲלַחְרָגֵל וְצִנּוּפָה וְאֲלִגְנָרַב
 וְצִנּוּפָה : וְכָל וְסֵאִיר דְּבִיב אַלְטאיר אֲלִדִּי לֵה דִּי אֲרָגֵל פְּהוּ רִגְסֵם לָבָם : קִד
 שְׂרַחְנָא אֲלַמְעֵנִי פִי בִסְט אֲלַתּוּרִיָּה הִדָּה אֲלֵכְ טֵאִיר וְקִלְנָא אֵן הוּא כֹּאֵן לַתְּעִרִיפָנָא
 אֵן אַלְטאיר אַלְטֵאָהָר אֲכַתֵּר מִן אֲלִנְסֵם אֵלָא אֵן הִדָּה אֲלֵכְ טִיר וְאֵן כְּנָא קִד תִּרְגְּמָנָהָא
 כְּמָא סְמַעְנָא פֹּאֵן אֲלִשְׁכֵּץ לּוֹ וְקַע פִּי אִירִינָא לֵם נַחְחֵק אָנָּה הוּ בִּאֲסָמָה וְלֹא
 סִימָא אֵן מַע הִדָּה אֲלַעֲשְׂרִין מָא מִכְתּוּב פִּיָּה לְמִינָהָ דִּי מֵרָאָר פִּדְלָ דִּלְךָ עָלֵי אֵן
 (עָלֵי אֵן) הָאָהָנָא צִנּוּף אֲכֵר חֲרָאָם לִיסַת פִּי הִדָּה אֲלֵכְ פִּקֵּד וְנָב אֵן יַעַץ אֲלַחְכִּים
 עֲלֵאֲמָאָת יִתְמִיז בְּהָא אַלְטאיר אֲלַחְרָאָם מִן אֲלַחְלָאָל כְּמָא וְצַע פִּי אֲלַבְהָאִים וְאֲלַסְמֵךְ
 וְאִדָּא פִּחְצָנָא עֵן דִּלְךָ לֵם נִגְדֵּר אֲלֵרָאִי יוֹדִינָא אֲלִי עֲלֵאֲמָה אֲלַבְתָּהּ וְדִלְךָ אָנָּה
 אֵן אֲוִמָּאָנָא אֲלִי עֲלֵאֲמָה מָא נִגְדָּהָא פִּי אֲלַחְמָאָם אֲלַמְשִׁהוּר חֲלָה לֵם נָכֵן
 בָּאֵן נִגְעַל תִּלְךָ אֲלַעֲלֵאֲמָה לָנָא דְּלִילָא אֲוִלִּי מִנָּא בָּאֵן נִגְעַל גִּירָהָא אֲוִ הִמָּא
 נִמְיַעָא אֲוִ חֲתִי תִּתְנַמַּע כָּל כְּוֹאֲצָה פִּלָּא נַחְצֵל אֵלָא עָלִיָּה וְחִדָּה מִפְּרֵד
 פּוֹנֵב מִן הוּא אֵן יִכּוֹן אֲלִרְסוּל עָלִיָּה אֲלַסְלָאָם קִד אַעֲטָא אֲלֵאֲמָה עֲלֵאֲמָאָת
 פִּי אַלְטאיר אַלְטֵאָהָר וְהִי מָא נִקְלָהָא אֲלִרְבּוּנִין זָכֵל לָבִי יֵשׁ לּוֹ אֲצַבַּע יִתִּירָה
 וּזְפֵק וּקְרַקְבָּא נִקְלָף וְאִינוּ דוֹרְס וְאוּכַל טְהוּר קָאָלוּ אֲלַעֲלֵאֲמָאָת אֲלִתִּי
 בְּהָא יִחַל אֲכַל אַלְטאיר דִּי אֲצַבַּע וְאִידָּהּ וְחִזְצֵלָהּ וְקֵאֲנִסָּהּ תִּנְקִשֵּׁר

4 recto.

טועה וואן יבון לא יפתרם תם קאלו וליס אלטאיר לא יבון חלאלא או תנתמע פיה
 הדה אלף עלאמאת בל ואחדה מן אלעלאמאת לא בד מנהא פי כל טאהר והי
 אן יבון לא יפתרם וביאן דלך אן תבון אצאבעה מרסלה גיר מעוזה לאן אעוואג
 אלעאבעה הו אלעסערדאר ללפריסה תם אית עלאמה אכרי מן אלף אלאכר אנצאפת
 אלי הדה חתי תציר אחנתין חל בהמא אבל דלך אלטיר כאינה תלך אלעלאמה אלחאניה
 מא כאנת מן אלחלתה אלאכר מתלא אקול כאנת לה חוצלה ולא יפתרם ועלי אנה לא
 אצבע זאיד לה ולא תנקשר חוצלתה או לה אצבע זאיד ולא יפתרם ועלי אן לים
 פיה אלעלאמתין אלאכרתין או קאנסתה תנקשר ולא יפתרם ועלי אן לים פיה מן
 אלעלאמתין אלאכרתין שי פמא כאן ממא וצפתה פחו חלאל ובעד הדיא ינקל
 אלואולן סמאעא מן אלאנביא אן הדה אלף טיר אלנסר וחדה לים פיה ואחדה מן הדה
 אלף ואלעקאב ואלענקא פי כל ואחד מנהמא ואחדה מן הדה אלף ואלגראב פיה
 ב מן אלעלאמאת וסאיר אלטיר אלטמי אלדי הו יז פפי כל ואחד מנהא ג מן
 אלעלאמאת גיר אנהא מע דלך תפתרם פלסבב מא הי תפתרם חרמהא אלל[ה]
 תבארך פלדלך אלעלאמה אללאומה הי אן יבון אלטאיר לא יפתרם ויחתאג [פי]
 דאך אלי אכרי חתי תציר עלאמתין וקד יתנה אן נקול אן אללה תעאלי לם יא[מר?]
 באן יקרב לה אלא כל די עפה וכדאך לם יטהר ללאכל אלא מא כאן כדאך
 ואמא כל די נאב ומכאלב ושר ואפתראס אבערה ואקצאה לא לאסתחקאק
 אסתחקו דלך לאנהם כדלך מטבוען לכנה פעל דלך ליערפנא נחן אן
 אלמכתאר הו כל עפיף ואלמבעד אלמקצי מן אלנאס הו כל שריר באני וקד מתל
 אלבאגין מן אלנאס אלטאלמין באלאטיאר אלמפתרסה אד קאל הנה כנשר יעלה
 וידאה ויפרש כנפיו על בצרה וקאל איצא ישא יי עליך גוי מרחוק מקצה
 הארץ כאשר ידאה הנשר וקאל איצא ולהנה כנפיו החסירה וכדאך
 מתל אלטאלמין באלאסר ואלבהאים אלמפתרסה אד קאל על כן הכם אריה מיער
 זאב ערבות ישדרם נמר שקר על עריהם וג' וקאל מלתעות כפירים נתן יי

4 verso.

וקאל שאנת אריה וקול שחל ושני כפירים נתעו ליש אבד מבלי טרף וג' וקאל
 דויד נפשי בתוך לבאים אשכבה לוהמים ובעכם הוּא מַלְל אלצלחין באלבהאים
 אלעפיפּה אִד קאל ורעו כבשים כדברם וחרבות מחים גרים יאכלו עבארתה
 תרעי אלכראף עלי מנהאנְהא ואלארצין אלסמינֶה אלסאֶהֶה יאכלהא אֶוּוּהא פֶסֶרַת
 כדברם [מ]גהאג מן לגֶה אלתרנום וינהג את כל מקנהו ודבר ופֶסֶרַת חרבות
 מחים ארצין סמינֶה לאני אגֶד אלארץ תסמי חרבה לקולה מכל אשר בחרבה
 חם יקאל ארץ השמנה וכאן אסם אלארץ תסמי הו סאֶה יענת בה אלסמן פֶנְעֶלַת
 מוצע חרבות מחים ארצות שמנות וקאל פי אלצאלחין איצֶה ויצאתם ופשתם
 בענלי מרבק ומַלְלֶהם איצֶה באלטאיר אלעפיפּ אִד קאל וכיונים אל ארבותיהם
 ואיצֶה יחרדו בצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור סבהאן מחֶב אלעדל
 בארץ אלגור ואלתעדִי וקד יקאל איצֶה אנה תעאלי אנמא אמר בהדה
 אלמשכאין מן אלבהאים ואלטאיר אן תקרב לאנהא מונודֶה אשפאק מנה
 ולטף בעבאדה לם יכלפּהם אלתעב אן יצירו אלצחראוּיֶה במשקֶה ויקרבונה
 והו איצֶה גֶאִיז ובעץ אלמחדתין זעם אן אלדגֶאג ואשיא מעהא חראם
 אכלהא והודֶה תרי אלדגֶאג יגֶמע הדֶה אלֶדֶ עלאמאת פלו גֶאז אן יכּון ההונא
 חלאל אשר חלא מן חלאל אכֶר לכאן אלדגֶאג אחד מא יגֶב אן יקאל פיה
 דֶלֶךְ לכן אלחלאלאן לא יגֶזוּ אן ילחקהמא אלאשֶד ואלאצֶעף פאדֶה סיל
 הדֶה אלמבדע מא דלילך עלי הדֶה קאל לאני ראית אלחמאם ימֶד אלמא מֶגֶא
 ויזֶק פראכה זקֶא ולם אגֶד אלדגֶאג בהדה אלחאל פליקאל לה ומן גֶעל
 הדֶה אלכּוּאֶץ הי אלעלאמאת אלמחלה דון גירהא מן אלאצבע אלזאיד
 ואלחוצלתין פאנה לא פרק לה ענד דֶלֶךְ בל לא יקנע מנה בהדֶה חתי יודו
 אן האתין אלעלאמתין אלתי קצד אליהמא לא יגֶזוּ אן יכּונא עלאמאת ללחטֶהֶר
 ולא תנֶגֶם אלבתֶה ודֶלֶךְ אן אלעלאמאת אלדאֶלֶה עלי אלחלאל ואלחראם אנמא הי
 פי אלגֶסם לא פי אלאפעאל לאן אלעלאמאת אלגֶסמִיֶה מנתצבֶה ללחם דאימא

5 recto.

ואלעלאמאט אלפעליה תכון תארה ותניב אכרי וקד עלמנא אן אלאטלאף אלמפרקה
 ואלאגתראר אלמצמן בה עדם אלאצראס אלעאליה עלאמתין פי אלנסם וכדאך אלגנאח
 ואלקשר עלאמתאן פי נסם אלסמך וכדאך אלכראעאן עלאמתאן פי צניר אלטאיר
 פקד וגב אן כאן באלמואזאה יעמלן אן תכון עלאמאט אלטאיר איצא פי גסמה ונחן
 נגד אלעלאמאט אלתי נקלהא אבאונא פי נסם אלטאיר אלאצבע ואלחוצלה ואלקאנסה
 ורסל אליד מן אלאפתראס ואמא מא אתי בה האולי אלמחדתין פאנמא הי פי אלאפעאל
 פקט ליסת משאבהה לעלאמאט אלכתאב אלכתה פהדא מא ינדפע בה איצא קולחם
 ואיצא לאן אלעלאמאט אלמפתרסה מונודה פי אלחיואן אלתי נסבת אליה פי צנירה
 וכבירה פי דברה ואנחאיה ועלאמאתהם הדה אלתי אדעוהא ליסת כדאך וכדי
 יפרץ אלעקל אן יכון אלצניר ואלכביר אלדכר ואלאנתי מתסאוי פי אלעלאמאט חתי
 יתצח דליל אללה ויבין ועלאמאט אבאינא פהי מתסאוייה פי אלגמיע פקד אוצ[חנא]
 אלכסר עלי מא אדעאה האולי אלקום ואמא מן כאן אנהל מנהם פאנה אדעא [אן]
 הדא נצא זעם אנה יחטר גמיע אלטאיר אלא אלחמאם ואלשפאנן וק. . . אלחנה ע[?]
 דלך קול אלכתאב אן נוח קרב מן גמיע אלטאיר אלטאהר פקבלה אללה מנה ואללה
 גל ועז לא יקבל מן אלקראבין אלא מתל מא אמר בה ולס נגדה א[יקר] באן נקרב לה
 אלא אלחמאם ואלשפאנן פקד עלמנא אנה אלטאיר אלטאהר אלא אלחמאם ואלשפאנן
 פאקול אולא ואנא מתעגב תרי הדיא אלרגל קבל אן יקרא ומכל העוף הטהור
 לס יקד ויקח מכל הבהמה הטהורה פאדיא כאן אלאמר כדאך וקד קאל אללה
 ויקח מכל הבהמה הטהורה והדיא אלרגל יקד אן האהנא בהמה טהורה לס
 יקרב מנהא נוח שיא והו איל וצבי ויחמור וג' פמא אנכר אן יכון האהנא
 עוף טהור לס יקרב מנה נוח שיא והו אלדגאן ואלבט ומה אשבהמא פאמא אן
 יכון לס יעלם אן אלאמר ילזמה פי בהמה מתל מא קאל פי אלעוף פהדיא כמא כביר
 אן יכון עלם דלך וקצר אלחמויה פהדיא אשד ואמד פענר קולה הדיא

5 verso.

לא ב"ד מן אן ילומה אחד ד' אשיא אמא אן יועם אן נוח קרב גמיע אלבהאים אלטאהרה
כמא זעם אנה קרב גמיע אלטאיר אלטאהר וקבל אללה מנה דלך פיכון קר קבל מנה
מא לם יאמר בה או יועם אנה לא טאהר מן אלבהאים אלא מא צלח ללקרבאן פירד
קול אללה תעאלי זאת הבהמה אשר תאכלו וג' איל וצבי ויחמור וג' או יועם אן
האהנא אטיארא כתירה טאהרה לא תצלח ללקרבאן כמא זעם אן האהנא בהאימא
כתירה לא תצלח ללקרבאן והיא אלדי סמנאה אליה ואלזמנאה איאה או יתחכם פיקול
אן קולה מכל הבהמה הטהורה בעץ אלבהימה וקולה ומכל העוף הטהור גמיע
אלטאיר פאן תחכם בדלך צאר אלי אבטאל מקאייסה אלתי מנהא יסתמ"ד אלראי
ודלך אן אלכתאב קאל מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור שיין מתסאויין
פאן כאן מא המא בהדיה אלצורה לא ינקאסאן פיא לית שערי כיף יכתבאן חתי
ינקאסאן והל יכון פי אלקיאס שי הו אקרב מן הדא ולכן אלרגל למא קצר אלברעה
לם יאבה אלי מא ילומה או ובה ולם יבאלי ולם יקנעה הדא אלקול חתי עאר הו
עלי נ. . יסה בנקץ עלתה והו אנה אסתתנא וקאל פאמא דביב אלטאיר אלדי הו שרץ
העוף פכל מא כאן לה כראעאן פאכלה חלאל ועל אנה לא יקרב והו קר קרם
קבל הדא וקאל אן עוף ושרץ עוף אחד כמא קאל בלפטה חד מינא הו פאדא
כאן אלא . . . כירי פאסתתנא הדא אנמא הו נקץ עלתה והו טן אנה אדא
אסתתנא בה קר תכלץ פיקאל לה אדא כנת קר פצח"ת באן שרץ העוף הו אצנאף
כתיר והי חלאל כלחא ועלי אנהא לא תקרב פקר נקצ"ת מא קדמ"ת מן אנה לא
טאיר טאהר אלא מא צלח ללקרבאן פענד דלך איצא לא יכלו אלאמר מן אחדי
ג' מנאזל אמא אן יועם אן גמיע אלגראד חראם טרדא לעלתה פירד אלנץ אלדי
ניץ פיה את אלה מהם תאכלו או יקר בחל אלגראד תעדילא ללנץ פינקץ עלתה
אד קר אקד אן אלגראד חלאל ואן לם יקרב או ילום אלאמרין גמיעא אעני אלנץ
ועלתה פיזעם אדן אן אלגראד חלאל חראם מעא חלאלא לקול אללה חראמא
לעלתה ומ צאר אלי מתל הדא אלחאל לם יבק פי אלגהל גאיה ופי קצה אלגראד

6 recto.

אמור נשרחהא אמא אלאול למא קאל אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף וג' חם קאל
את אלה מהם תאכלו אעלמנא אן לים כל גראד לה כראעאן חלאל אכלה לאנה
קר בצץ בעד דלך וקאל את אלה מהם תאכלו פאחאלנא פי דלך עלי תפסיר אלרסול
וגא פי אלנקל באנה אעטא פי דלך איצא ד עלאמאת והי מא כאן לה ד ארגל
וד אננה ובראעאן וכאנת אנחתה תנטי עאמה ברנה לקול אלא[ב]א ארבע רגלים
וארבע כנפים וקרסוליו וכנפיו חופות את רובו פלהדה אלעלה בצץ אלכתאב בעד
מא עמ וקאל את אלה מהם תאכלו ואלב קול אלכתאב אשר לא כרעים ויכתב לאם
אלף מתל לא אלסלב פקאל פיה אלאלוין אן פי אלגראד ננסא יכון לה כראעאן פי חאל צגרה
פאדא הו כבר תסאקטת פאומי אלכתאב בקולה אשר לא כרעים יעני ועלי אן
לים לה אלאן שי אד וקר כאן לה פהו חלאל וכדאך אלקול פי וקס הבית אשר בעיר
אשר לו חומה כמא סנב[יי] ונשרח באקי כל לו אלדי יכתב לאם אלף ואלמעני אל . .
מא אלחאנה אלי ד פואסיק פי שראיט שקץ עוף פנקול לאנה עלי ד צרוב [ג?]. . . . .
חראם ואלראבע חלאל אמא מא כאן מן דיב אלטאיר אלצניר אלדי לים לה [כראעאן]
פהו חראם לקולה פי משנה תורה וכל שרץ העוף טמא הוא לכם ל[א] יאכ[לו]
ולם ידכר רגלים אלבתה וכדלך איצא מא כאן לה ד ארגל גיר אן לא ימשי
עליהא פהו חראם איצא לקולה פי ויקרא כל שרץ העוף ההולך על ארבע
שקץ לא יאכל אלא מא כאן לה אלכראעאן וסאיר אלעלאמאת אלאכר אלמחכאה
פי אלנקל פאן דלך הו חלאל וגאנא פי אלנקל אן אלגראד כאלסמך לים יחתאן אלי
דביחה ולא נמע בל הו חלאל עלי כל אלנהאת מא כלא פי חיותה והו יתחרד ;
ויתלו היא קצה תננים אלבהתאים ואלוחש לקולה ולאלה ומן היה
פאננסו כל מן דני בנבאילהם יננס אלי אלמניב : וכל¹ מן חמל מן נבאילהם
ינסל תיאבה ויננס אלי אלמניב : ולכל מן נמיע אלבהתאים אלתי הי מטלפה בטלף
ותפריק ליסהא מפרקה ואנתראר ליסהא מצעדה פהי ננסב לכם כל מן דני בהם

¹ omitted in ed. Derenbourg. וכל

6 verso.

נגם וכל ס[א]לך עלי כפיה מן גמיע אלחוש אלסאלך עלי ארבע פהו נגם לכם
 כל מן דני בנבאילחם ינגם אלי אלמגיב והנשא ומן חמל נבאילחם ינסל תיאבה
 וינגם אלי אלמגיב כדאך הי אנגאם לכם: אחכי אולא מא פכרוה קדמאנא פי הדא
 אלסודא תם אוצף בעד דלך מא אברעה אלמחדתין פאמא מא פכרה אלאלין פהו אן
 קול אללה ולאלה תטמאו יריד בה א"מ שרחה והו גמיע אלבהאים ואלחוש אלנגסה
 סוא עלינא ופי דלך כאנת מטלפה גיר מפרקה לקו אשר היא מפרסת פרסה ושסע
 איננה שוסעת או מטלפה ומפרקה גיר מנתרה לקו וגרה איננה מעלה או לא מטלפה
 ולא מנתרה לקול וכל הולך על כפיו בכל החיה וג' אלחכם פי גמיע הדא ואחד והו אן
 יכון מן דני בהא ינגם הו ולא תיאבה ומן חמלהא ינגם הו ותיאבה כק פי פאתחה
 אלקול כל הנגע בנבלתם וכל הנשא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב ולא
 פרק ענדנא בין מן חמל גזו מן אלנבלה ובין מן חמל גמלתה בעד אן יכון דלך
 . . . גזו כמקדאר זיתונה ויכון תפסיר ולאלה תטמאו לכל הבהמה אלדי פסרתה
 [מן] לקולה ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה מענאה
 [מן חמ] לחמה וכקולה בעשור לחדש מענאה אלעאשר מן אלשהר ואשבאה
 דלך אעלם יאכי אן הדא אלקצה אלתי הי ה פואסיק ולאלה תטמאו וכל הנשא
 לכל הבהמה וג' וכל הולך וג' והנושא את נבלתם וג' כלהא ענרנא קצה
 ואחדה ליסת מקסומה ולא פיהא חכמין כל הי אשכאין ואחדה ולהא חכם
 ואחד פאמא אלאשכאין פהו מא הו מכתוב פי לכל הבהמה ופי וכל הולך על
 כפיו וג' פאן האדין אלפסוקין ינמעאן בהמות וחיות ונעל אלכתאב קבלהמא
 פאתחה הי כל הנגע יטמא וכל הנושא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא תם נעל
 בעדהמא כאתמה אכתצר פיהא והי כל הנוגע יטמא והנושא את נבלתם יכבס
 וליס יונב ענרנא הדא אן נקסם אלפסוקין אלמתוסטין בין אלפאתחה ואלכאתמה
 פנגעל אלפסוק אלדי ילי אלפאתחה חכמה חכמה ואלדי ילי אלכאתמה חכמה

TRANSLATION.

... but the whole [Rabbanite] community is agreed upon this . . . on account of Lev. xi. 11 (end), which has the same meaning as the beginning of the verse, embodying a caution not to eat it, and to avoid being defiled by it. The Rabbinical interpretation of this injunction includes the prohibition of trading in such objects¹. This is the meaning of תשקצו. The term שיקץ is not used really colloquially for ordinary purposes, but employed (on this occasion) by the Tōrah². As the word שקץ occurs in verse 10 an explanation of its meaning is required. This is given in the next verse, and not only conveys the prohibition to eat the flesh of the animals in question, but also indicates the full meaning of the term. The word תשקצו, therefore, does not fully express the interpretation given to it, viz. the Rabbinic prohibition of trading in these things. The prohibition is, therefore, repeated in verse 12, and serves to prohibit trading in unclean fish which has been caught alive, the prohibition of its dead body having been enjoined in verse 11. נבלה is, as is well known, carrion. Verse 12, therefore, repeats and reaffirms the prohibition of trading in the same. There are *eight* things which may not be used in commerce, *four* of them on account of the lofty uses [to which they are applied], and *four* on account of their meanness. The *first* of the former group comprises sacred objects, concerning which the Sages say: One may not [traffic with them]. This refers to gold and money hallowed, and is illustrated by 2 Chron. xxiv. 10; 2 Kings xii. 11, and *ibid.*, verse 5. The treasurer is forbidden to do business with such money, even if he gives the interest to the sanctuary, and does not enrich himself by it. The reason is, because this belongs to God, who is extolled above profit and enlargement, being the king of the heavens and the earth, as is written in Haggai ii. 8. The *second* item is charity money, which must not be used for gain, even if the revenue is abundantly given to the poor. The reason is that while the treasurer does business with the money a person might require some for Fol. 1 his family, but would be debarred from it. Should the needy person verso. be in prison, he would have to remain there a day or an hour too long till he can ransom himself—an iniquitous proceeding. If he were hungry, or naked, he would be left in this condition, which is equally sinful. The *third* item includes firstborn [animals]³ and

¹ *Sifra*, ch. III, 5.

² The Piel of שקץ is a denominativum from שקצ, cf. Gesenius-Buhl, s. v.

³ See *Mishnāh Shebu'oth*, VII, 3.

tithes which, on account of some blemish, are unsuitable for offerings, but are eaten as ordinary food, according to Deut. xv. 22. Their owners eat them after having redeemed the firstborn from the priest, but it is not lawful to trade in them, nor to cut them up in the market to sell by weight. The *fourth* item is the "produce of the seventh year," which God has given us free permission to eat as much as we want¹, as I shall explain in connexion with Lev. xxv. 8. Whatever portion of this a person takes he must not trade in it, because it is given free for eating purposes only.

The second group comprises carrion, flesh torn to pieces, and all kinds of vermin², the purchase of which God has permitted, but not their use as articles of commerce. Deut. xiv. 21 means: "I permit thee to sell [the carcass of an animal] which it was thy intention to eat had it not been for an accident which prevented this; but I will not allow thee to trade in it." שְׂקָצִים are dead fish, as explained in Lev. xi. 11. רִמְשִׁים comprises all that crawl, and are forbidden to be eaten, as is stated in Lev. xi. 43³.

Erroneous, however, is the view of the opponent that the verse Lev. xi. 11 forbids the touching a dead fish, and as if this were not enough, he compares the carcass of a dead fowl with it, and forbids the touching of it, because the term שִׁקָּץ is applied to both, although this only refers to eating, as in Lev. xi. 13. One might refute him by asking how the term שִׁקָּץ, when applied to a fish, could include the prohibition of touching it, neither more nor less. This would not only exclude trading in it, but would render unclean any one who touches it, and would force him to wash his garments. If he objects that the prohibition of trading is not mentioned in the law in connexion with other things, the reply is that such is also the case with regard to touching, so that no bath is necessary in consequence of it. This should prove irrefutable for him. Now if we allow his view that it is forbidden to touch the carcass of a fish, one might ask him how he can compare a fowl with it. If he says that they are both referred to in שִׁקָּץ, the answer would be that when applied to the "eight vermin" this term only forbids the eating of them, as in Lev. xi. 43. Fol. 2 recto.

Besides these eight and smaller kinds of vermin the term שִׁקָּץ also includes the worm and flea. According to *that person's* view the ant and flea should defile him who "touches or carries" them, as the "eight vermin", comprised under שִׁקָּץ, do. Also the carcass of a wild animal would be as defiling as that of cattle, because the term

¹ קָרְמָא can be read קָרְמָא "our power," or קָרְמָא "our food."

² *Mishnāh Shebu'oth*, *ibid.*

³ This quotation is mixed up with Lev. xx. 25.

טמא is applied to both. For the same reason a person unclean for one day only would be in the same condition as a person of running issue, because no external difference exists between שיקרין in one case or in the other, as between one טמאה and another. Now if he . . . , he forsakes his own reason as well as the holy text and the general consensus, whilst contradicting his own paragraphs. If, on the other hand, he . . . he contradicts himself. Now this man endeavours to prove that the carrion of a fowl does not defile, but it leads him to the view that the gnat and flea are unclean. He thus clearly contradicts himself when he says that a dying fish is forbidden food because it is called נבלה in the Law. By my life, if a clean fish is called נבלה, then it belongs to those things which it is forbidden to eat. We admit that the verse Deut. xiv. 21 has a general meaning, but the term נבלה is applied to the unclean fish, as in [the beginning of] Lev. xi. 11. This shows that the unclean fish is forbidden both when dying [a natural death] or caught [alive]. The best we can say, without settling the matter, is that were the clean fish forbidden when dead then there was no necessity to forbid the dead unclean fish. The fact that the carcass of an unclean fish is forbidden for food shows that the dead clean fish is lawful to be eaten. This comes Fol. 2 very near speculative reasoning. Now what is one to say concerning verso. a person who, from ignorance, exchanges the arguments of the lawful and unlawful. We assert that a fish killed by a blow on the neck is permitted to eat, not on account of an argument, but by tradition. *This man* also imagines that no fish is lawful for food unless caught by a co-religionist, but such assertion heaps error upon error in two ways: (1) Fish, in his opinion, requires "gathering in" as stated in Num. xi. 22. (2) He draws a conclusion from cattle, and says that as little as a Gentile's slaughtering renders [the animal] lawful for food, so little may one eat from what he catches, because [in the verse quoted] "slaughtering" and "gathering in" are both followed by the word "for them." The first thing to be said in exposing his error is the following: if we make an animal slaughtered by a Gentile unlawful for food this is not so on account of the argument advanced by him [the Qaraite opponent], because his argument is nearer . . . ¹ if it is known that a thing is done for certain people, the meaning of it is that some one else does it *for them*, the person who makes that statement not sharing in the work. He only tells them to do it *for themselves*, as in Num. xv. 38; 1 Sam. xxvi. 12. When he now says that this is not a necessary consequence we know that they do it for themselves, but the meaning of "they do it for

¹ Unintelligible passage.

themselves" can be that they have some one else who works *for them*. This is not impossible, particularly if it is expressed [in a passive form], viz. "it is done *for them*." If they are not alluded to at all as the doers the possibility that they do it themselves is very remote. How can this be a proof that no one else but they can be the doers. In Exod. xxviii. 42 we read: "Thou shalt make *for them*," &c., but it is not intended that they shall make the breeches, but someone else *for them*. The verse Num. iv. 26, said with regard to the Levites, does not mean that they shall do it, but the priests shall arrange it *for them*. If the people had no other proof for the prohibition of an animal slaughtered by a Gentile than that advanced by *this man* it would, on the basis of [the words] "*shall be slain*," come very near to being permitted.

Returning to truthful tradition, we find that, with the foregoing explanation and the failure of לָהֵם to render slaughtering by a Gentile a forbidden act, it also fails to inhibit the "gathering in [of fish]" by a Gentile. Now even if we admit that the two לָהֵם Fol. 3 in Num. xi. 22 lead us to assume that the action refers to the persons recto. alluded to, no prohibition can be derived from them, because the verse contains neither commandment nor prohibition, but only a question by Moses. He, however, who considers a question to be equal to a command or prohibition commits an egregious error. A phrase is either (1) a question, (2) a statement, (3) a command or prohibition, (4) a request, (5) a vocative. Since it is clear that the character of each of these classes differs from that of the other, only an ignorant person, unfamiliar with the rules of speech, can mix up statement with command. Now, even if we allow him to take a statement for a command, however faulty this would be, we must say that the word הִנֵּה only describes the customary manner [of catching fish], but contains no regulation. Sheep and cattle, on the other hand, require slaughtering, because they are domestic animals, which is not the case with fish. Hence the appropriateness of the term "gathering in" for the manner of procuring the latter. This instance is parallel to Lev. xvii. 13, which entails no regulation, but if some one would buy or would be given a wild animal or a bird their blood would have to be covered. In the Tōrah the customary term is employed, because wild birds and animals are mainly taken possession of by catching them far away from human dwellings. The term הִנֵּה must be taken in a similar sense.

Now even if we wished to follow him (Anan) in the opinion that הִנֵּה entails a regulation analogous to that of slaughtering cattle, as he says, analogous cases would force him to seek refuge in abandoning the point which they have in common, which is that both

“gathering in” and slaughtering not only must be performed with the assistance of an instrument, but [the ritual killing must be done] on a [certain] visible part of the body. For **הכרס** there are various methods, some of which are lawful, whilst others are forbidden, just as is the case with slaughtering. Consequently he considers all these things are either incumbent, or he resumes his own reason with the contradiction it entails. Then follows [in the *Tōrah*] the regulation concerning birds lawful or unlawful for food, chap. xi. 13-23¹.

We have rendered the meanings of these twenty [names of] birds as enumerated by the *Tōrah*, and derive from them the information that the number of clean birds is larger than that of the unclean ones. Now although we translated these twenty names as we had learned them, if one of these [birds] fell into our hands we should not be able to verify it by its name, much less those only alluded to in the words “by their kind,” which occurs three times². This shows that there are still other forbidden species not included in the twenty. The expert must go by some distinguishing marks by means of which he can find the difference between the forbidden birds and those lawful for food, just as is the case with cattle and fish.

On examining this point we do not find that reasoning could provide us with any such mark. If we fix upon a mark which we find in a pigeon, which is undoubtedly lawful for food, we would not be in a position (?) to consider this mark better than any other, or both alike, till all characteristics are united, but without relying upon a special one. A consideration of this kind induced Moses to give the people marks for the distinction of the clean bird, and these were handed down by the Sages in the following manner [*Hullin*, fol. 61 recto]: The bird which has a fourth claw, a gullet, a crop which can be peeled out, and does not tear [its food] with its claw whilst eating, is clean. There are thus four marks of cleanliness in the bird—(1) a fourth claw, (2) a gullet, (3), a crop which can easily be peeled out, (4) it does not tear [its food]. No bird may be eaten unless it shows these four marks, of which one, viz. that it does not tear, is indispensable. This means that it stretches its claws out without bending them, because it bends them when preparing to tear. If one of the other three marks is combined with this one, so that there only remain two, the animal would be lawful for food³. If it has a gullet and does not tear, although the fourth claw is missing and the gullet cannot be peeled out; or if the fourth claw is there, but does not tear, whilst the other two marks are absent, or if the crop allows itself to be peeled out, but the bird does not

¹ Ed. Derenbourg, p. 157.

² v. 14-16.

³ See *Hullin*, fol. 65 recto.

tear, whilst the two other marks are missing, or anything similar, the bird may be eaten. Our forefathers have handed down a Prophetic tradition that of all the twenty birds mentioned only the eagle is without any of these four marks (*Hullin*, *ibid.*), whilst the sea-eagle and the *Anqā*¹ have one. The raven has two marks, and the remaining sixteen have three, and it is only on account of their habit of tearing that God forbade us to eat them. Hence the decisive mark [of a clean bird] is that it does not tear. With this mark another is required to make two. God has ordained the offering of animals of tame habits, and only these are clean to be eaten; but those with canine teeth, claws, ferocity, and tearing habits have been denied this privilege, not for any fault of their own, such being their nature, but in order to teach us that modest men are preferable to sinful ones. God compared sinful and wicked people to birds tearing their prey in the following passages: Jer. xlix. 22; Deut. xxviii. 49; Zech. v. 9. He compared them to lions and [other] wild beasts in the following passages: Jer. v. 6; Ps. lviii. 7; Job iv. 10, 11; Ps. lvii. 5. On the other hand, he compared the pious to tame animals in Fol. 4 Isa. v. 17, which is to be interpreted as follows: "And they² shall verso. pasture the lambs as usual, whilst the fat lands shall be eaten by those who dwell in them." I translate כרבה analogously to the Targum [of Onkelos] to Gen. xxi. 18³, and explain הרבות מחים by "fat lands", because I find that [dry] land is called הרבה in Gen. vii. 22. In Neh. ix. 35 the word stands in connexion with *fat*. For the name of the land mentioned there the word "fat" is used. I, therefore, use the words "fat land" for הרבות מחים.—The pious are further alluded to in Mal. iii. 20; Isa. lx. 8; Hos. xi. 11—praised be he who loves justice in the land of injustice and oppression. God commanded us to make use of these classes of animals and birds for sacrifices because they are [the tokens of] his compassion and bounty to mankind. These also he has not burdened⁴ with the toil of roaming the wilderness. This [explanation] is also possible.

A certain heretic imagines that the cock and its kind are unlawful for food, although they possess all four marks [of cleanliness]. Were

¹ העיט, v. 13. ענקא (عنفاء) is by Arab authors employed for the griffin.

² In his translation of this verse (ed. Derenbourg, p. 8) Sa'adyāh consistently places at the head of the verse רָעָא אֱלֵנָם "chaste men." In the fragment the translation is strictly literal, but Sa'adyāh had evidently the other translation in his mind. אֲדִימָה (גרים) is probably not a variation of אֲדִימָה, but a literal translation.

³ וַיֵּדֶר "he led."

⁴ I read יִלְחָדֵם, although יִלְחָדֵם might give a tolerable sense.

it possible that one thing is more lawful than another this should apply to the cock, but one cannot speak of the higher or lower degree of the lawfulness of two objects. If this heretic be asked for his proof he would mention that the dove spits out water and feeds its young with its bill, whilst the cock does not do so. In reply one might tell him that he who considers these as decisive characteristics of cleanliness, even regardless of the fourth claw and the two crops, will find no difference in this matter; but he cannot satisfy us till he acknowledges (?) that these two marks which he has in his mind can never be marks of cleanliness or uncleanness either. This means that the marks which decide the lawfulness or unlawfulness [of a bird] must only be physical, but not habitual ones. For physical marks are always perceptible, whilst habitual ones are

Fol. 5 visible at times and invisible at others. We know that the cloven
recto. feet and chewing the cud, which includes absence of the upper molar teeth, are two physical marks [of cleanliness], as are fins and scales on the fish. The "legs above the feet" form a mark on small winged animals. On the other hand, the marks of [clean] birds must also be physical. The physical marks, as handed down by our ancestors, are the [fourth] claw, the maw, the crop, and the gentle use of the foot which does not tear. Now these heretics come with habitual marks only, which have nothing in common with those mentioned in the Tōrāh. Another argument against their theory is that the tearing habit is found in the young animal as well as in the old, male as well as female, which is not the case with the marks they uphold. Common sense demands that old and young, male and female, should have the same marks, to show the divine purpose. The marks [handed down on behalf] of our forefathers, are alike in all animals. Thus we have laid bare the detrimental opinion of these people. Any one more foolish than they would assert [that] the Tōrāh forbids every bird except the pigeon and turtle-dove, and derives his argument from the Biblical statement that Noah sacrificed only clean birds (Gen. viii. 20), and that God would therefore accept only animals prescribed by him. These, as we find, are only the pigeon and turtle-dove, and we know that there are no clean birds except these two.

In reply to this, I argue that this person overlooked the words "from every clean beast." This man admits that there are "clean beasts" mentioned out of which Noah selected none for sacrifices, viz. those enumerated in Deut. xiv. 5. He does not, however, deny that there were clean birds not preferred by Noah, viz. the cock, the duck, &c. If he does not know that what relates to the beasts also relates to the birds this is an egregious error, and, what is worse still, an intentional distortion.

Now when advancing such a theory he must draw one of the following four conclusions: (1) He imagines that Noah sacrificed all clean beasts as well as clean birds. In this case God would have accepted offerings of animals not admitted by him for such purposes. (2) No beast is clean, in his opinion, except those admissible for sacrifice. This, however, would contradict the verse Deut. xiv. 4 sq. (3) There are many clean birds as well as beasts unfit for sacrifice. It is here that we have him in difficulties. (4) He should come to the conclusion that in Gen. viii. 20 only *some* beasts, but *all* birds are spoken of. If he so decides, he destroys the reasoning method from which he derives assistance for his opinion, because the Holy Writ puts clean beasts and clean birds on a level; for if this were not the case they would allow no analogy. I should like to know how (else) they could be written to form an analogy. Is there anything that calls for an analogy louder than this [verse]? In his desire for innovation he did not consider the consequences, or he did, but does not mind them. Not satisfied with this, he gains his desired object(?)¹, contradicting his own argument, by making the following distinction: Of winged insects (שרץ העוף) those "with legs above their feet" are lawful to eat, although unfit for sacrifice, but prior to this he had stated that birds and winged insects were on a par, as he expressed it: "It forms one class." If . . ., he contradicts his own argument by making such an exception, although he may think to find safety in the same. One might point out to him: If thou findest fault [with the theory] that "winged insects" consist of many species and are all lawful food, though unfit for offerings, thou contradictest thy former statement that no bird is clean unless fit for offering. As a consequence he cannot help admitting one of the three following cases: (1) He must assume that all locusts are forbidden for the reason acknowledged by him. This, however, would contradict the verse Lev. xi. 22. (2) He admits that locusts are lawful food in accordance with the Bible. This, however, would contradict his own argument, since he had previously admitted that locusts are permitted, though unfit for offerings. (3) He maintains both his argument and the Biblical regulation, which would mean that locusts are permitted and forbidden at the same time; the former on account of the divine command, the latter on account of his argument. Is this not extreme folly?

Concerning the subject of locusts various points must be considered: *Fol. 6* *Firstly*, the verses Lev. xi. 21, 22 convey to us that not all locusts with "legs above their feet" are lawful food. We follow in this matter the [oral] explanation given by Moses who, according to *recto*.

¹ Perhaps נִסְחָה "precious object."

tradition, taught four distinguishing marks, viz. (1) four feet, (2) four wings, (3) legs above the feet, (4) wings covering the larger part of the body. This is expressed in the Mishnāh (*Hullin*, III, 7) as follows: four feet, four wings, legs and wings covering the larger part of the body. It is for this reason that verse 22 specifies the more general statement of verse 21.

Secondly. The word לֹא (verse 21) is spelt like the negative לֹא. This is explained by the Sages¹ that there exists a species of locusts of which only the young have (jointed) legs, but not the old. This is alluded to in לֹא, meaning: although they have lost them, but as they had them once they are lawful food. A similar case is Lev. xxv. 30, as we shall explain, as well as all other cases of לֹא for לוֹ. The meaning is . . . , why are four verses (20-23) required to discuss the winged creeping things? It is because there are four kinds . . . unlawful, but the fourth is lawful. Small winged creeping things without legs [above their feet] are forbidden as in Deut. xiv. 19, where feet are not mentioned at all. Animals with four feet upon which they cannot walk are forbidden on account of Lev. xi. 20², except those with legs above their feet and other distinguishing marks recorded by tradition, which has laid down that such animals, like fish, require no [ritual] slaughtering, nor "gathering together," but are lawful food, provided they do not live and move about.

[Here follows the translation of the verses 24-28.]

I will first reproduce our forefathers' explanation of this group of verses, and afterwards give an account of the Qaraite opinion. In Rabbinic conception the words וְלֹאֵלָהּ תִּטְמָאוּ convey that all unclean animals, both domestic and wild, are on a par, whether parting the hoof but not clovenfooted, or clovenfooted but not chewing the cud, or neither the one nor the other: to all of these *one* rule applies, viz. that he who touches them is unclean in his person, but if he carries them his garments also are unclean, as stated in the verses 24 and 25. In our opinion there is no difference whether he carries part of their carcass or the whole of it, when once it is as large as an olive.

The meaning of [the ל in] וְלֹאֵלָהּ תִּטְמָאוּ and לֹאֵלָהּ הִבְהֵמָה is, in my opinion, that of מִן, as in Num. xxi. 21 and Lev. xxiii. 27, and similar cases. The five verses of the group (verses 24-28) form, in our conception, *one* topic which cannot be divided or allow two different

¹ *Talmud Hullin*, fol. 65 recto.

² Misquotation.

rulings. The kernel of the injunction is expressed in the verses 29 and 27, because they comprehend tame as well as wild animals. The opening verse (24) states that he who touches them shall be [personally] unclean, or he who "beureth aught of the carcass of them shall wash his clothes." The concluding verses repeat the same injunction, but it does not follow that we should connect verse 26 with verses 24-25, and verse 27 with 28, and so obtain two different injunctions . . .

HARTWIG HIRSCHFELD.